Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 30 Cdo 883/2021, ECLI:CZ:NS:2021:30.CDO.883.2021.1

Číslo: 85/2022

Právní věta:

Dojde-li k porušení právních norem stanovených na ochranu života a zdraví osoby, jež byla zadržena a umístěna do policejní cely, je zpravidla dána příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou na zdraví nebo úmrtím dané osoby, leda by bylo prokázáno, že by k poškození jejího zdraví nebo jejímu úmrtí došlo i tehdy, kdyby uvedené porušení nenastalo.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 10.11.2021

Spisová značka: 30 Cdo 883/2021

Číslo rozhodnutí: 85

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu]

Předpisy: § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn.21 Cdo 300/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 915/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 245/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3585/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1222/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2017, sp. zn.25 Cdo 3285/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05, N 177/47 SbNU 353

Rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1998, stížnost č. 23452/94, ve věci Osman proti Spojenému království

Rozsudek ESLP ze dne 16. 12. 2012, stížnost č.23944/04, ve věci Eremiášová a Pechová proti České republice

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2020, sp. zn. 91 Co 352/2019, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 17. 5. 2018, sp. zn. 14 C 22/2017, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. V projednávané věci se žalobkyně domáhala zaplacení nemajetkové újmy ve výši 5 000 000 Kč za ztrátu životního partnera P. K., náhrady škody ve výši 18 901 Kč spočívající v nákladech na jeho pohřeb a měsíční renty ve výši 8 000 Kč, když touto částkou jí přispíval P. K. na společnou domácnost. Nemajetková újma a škoda žalobkyni vznikla úmrtím P. K., ke kterému došlo v důsledku nesprávného úředního postupu policejního orgánu.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) svým rozsudkem ze dne 17. 5. 2018, č. j. 14 C 22/2017-152, rozhodl tak, že zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení částky 5 015 545 Kč (výrok I), dále zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení „náhrady příjmů“ ve výši 8 000 Kč měsíčně (výrok II) a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů řízení ve výši 1 800 Kč a (výrok III).

3. Soud prvního stupně na základě jím provedeného dokazování dospěl ke skutkovému závěru, podle něhož dne 28. 1. 2016 došlo při realizaci případu policejního orgánu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy, Obvodního ředitelství Praha II, Služby kriminální policie a vyšetřování, k zadržení P. K., který byl umístěn v cele u tohoto policejního orgánu v P. Téhož dne po 20:00 hodině došlo k úmrtí zadrženého. Tělo bylo nalezeno ve 20:40 hodin bez známek života, zadržený byl oběšený na mříži policejní cely. Danou věcí se zabývala Generální inspekce bezpečnostních sborů, která prošetřovala podezření ze spáchání přečinu porušení povinnosti strážní služby dle § 389 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník), kterého se mohl dopustit neustanovený policista porušením čl. 7 závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009 ze dne 2. 12. 2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách. Žalobkyně byla blízkou osobou zemřelého P. K., byla matkou jeho nezletilé dcery.

4. V rovině právního posouzení soud prvního stupně na věc aplikoval zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, dále jen „OdpŠk“ nebo „zák. č. 82/1998 Sb.“. Dospěl k závěru, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu, když vrchní inspektor nadpraporčík M. Š. a komisař nadporučík J. Z. byli v souvislosti s prošetřováním okolností úmrtí P. K. rozhodnutím ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II uznáni vinnými ze spáchání kázeňského přestupku. Nebylo však možné podle soudu prvního stupně uzavřít, že by prokázaný nesprávný úřední postup byl takovou příčinou, bez jejíž existence by nevznikl škodný následek, když dokonané suicidální jednání bylo svobodným rozhodnutím pana K., který k jeho realizaci vyvinul dostatek vnitřní odvahy a úsilí. Policisté při osobní prohlídce zadrženému odebrali tkaničky z bot, nikoliv mikinu s tkaničkou na stahování v kapuci, neboť zjistili, že tkanička je pevně všitá do oděvu. Pro pohodlnější pobyt v cele vzhledem k teplotě v místnosti a s ohledem na předchozí bezproblémové chování pana K. usoudili

tento kus oděvu zadrženému ponechat. Soud prvního stupně si položil otázku, zda lze vůbec nalézt věc, kterou by objektivně nebylo možné zneužít k ohrožení vlastního života, neboť téměř ze všech oděvů lze vytvořit škrtidlo a sebepoškodit se dá i údery o mříže či zeď. Rovněž nebylo prokázáno, že by úmrtí pana K. bylo v příčinné souvislosti s tím, že nebyla určena osoba odpovědná za jeho střežení. I kdyby tato osoba určena byla, bylo by její povinností osobně zkontrolovat zadrženého v rozsahu minimálně 1 x za hodinu (ve smyslu čl. 16 odst. 4 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009), tento interval však podle názoru soudu prvního stupně umožňuje osobě v cele mít k dispozici stále dostatek časového prostoru k tomu, aby realizovala svůj suicidální záměr. Soud prvního stupně též poukázal na to, že chování P. K. při zadržení a následném výslechu nenasvědčovalo jakýmkoli sebevražedným pohnutkám, rovněž z lékařského vyšetření nevyplynulo, že uvedená osoba vyžaduje zvýšený dohled. Soud prvního stupně dále dospěl k závěru, že v době zadržení spolu žalobkyně a pan K. ve společné domácnosti fakticky nežili. P. K. se poslední měsíce před svou smrtí zdržoval na adrese v P. (tedy v domě své matky). Policie ČR při prověřování trestné činnosti navíc P. K. sledovala a učinila totožný závěr. Nakonec i sama žalobkyně do úředního záznamu o podaném vysvětlení ze dne 19. 4. 2016 uvedla, že v době, kdy P. K. zemřel, spolu nesdíleli společnou domácnost.

5. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

6. Odvolací soud po zopakování a doplnění dokazování upřesnil soudem prvního stupně jinak správně a dostatečně zjištěný skutkový stav s následujícím relevantním skutkovým závěrem: dne 28. 1. 2016 v 10:52 hodin byl po předchozím písemném souhlasu státního zástupce policejním orgánem zadržen P. K., jako podezřelý ze spáchání zločinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 4 písm. c) tr. zákoníku, zločinu poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle § 276 odst. 1, odst. 2 písm. b), písm. c) tr. zákoníku a přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku. Ve 13:50 hodin byl P. K. vyšetřen lékařem se závěrem, že je schopen policejních úkonů a umístění v cele. Od 15:02 hodin do 16:32 hodin P. K. ve věci vypovídal, ke spáchání trestné činnosti se doznal, uvedl, že celé věci lituje a chtěl by nahradit vzniklou škodu. Od 18:45 hodin do 19:10 hodin byl P. K. snímán policejním orgánem pachový vzorek. Po 20:00 hodině došlo v policejní cele k úmrtí P. K. oběšením na tkaničce od mikiny. Z. B., matka P. K., vypověděla, že syna viděla naposledy ráno dne 28. 1. 2016, byl psychicky zdráv, nikdy v minulosti se na psychiatrii neléčil, nebral žádné léky ani drogy, alkohol nepil, byl psychicky naprosto v pořádku, plánoval budoucnost. Komisař nadporučík J. Z. a vrchní inspektor nadpraporčík M. Š., příslušníci Policie ČR, byli dne 30. 8. 2016 uznáni vinnými ze spáchání kázeňského přestupku tím, že z nedbalosti v průběhu realizace trestní věci po zadržení podezřelého P. K. 1) při osobní prohlídce zadrženého před jeho umístěním do cely neodebrali zadrženému mikinu s tkaničkou na stahování v kapuci, 2) neurčili odpovědnou osobu za střežení zadrženého nejpozději v době od 19:15 hodin a 3) umístili zadrženého do cely označené jako „B209“.

7. Po právní stránce měl odvolací soud za správné hodnocení soudu prvního stupně, vycházel z toho, že příslušníci policejního orgánu J. Z. a M. Š., se dopustili nesprávného úředního postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty první OdpŠk spočívajícího v porušení § 29 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, čl. 16 odst. 2 a 4 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 159/2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách (dále jen „závazný pokyn“), čl. 10 odst. 2 závazného pokynu a Pokynu ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II č. 144/2012. Nesprávnost zvoleného úředního postupu vyplývá z rozhodnutí ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II ve věcech kázeňských ze dne 30. 8. 2016 číslo 451, 452/2016. Odvolací soud odkázal na judikaturu Ústavního soudu (nález ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. I. ÚS 3109/08) a uvedl, že otázka existence příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a vznikem újmy je otázkou skutkovou, kterou je

poškozený povinen tvrdit a prokazovat. Žalobkyně tvrdila, že pokud by policejní orgán nezanedbal své povinnosti, pak by k úmrtí P. K. nedošlo. Odvolací soud měl shodně se soudem prvního stupně za to, že nelze bez jakýchkoliv pochybností uzavřít, že nebýt nesprávného úředního postupu policistů, nedošlo by ke škodní události v podobě smrti zadržené osoby a tím ke vzniku újmy na straně žalobkyně. P. K. byl podezřelý ze spáchání majetkové trestné činnosti, po svém zadržení spolupracoval s příslušníky Policie ČR, k trestné činnosti se doznal, vyjádřil nad svým jednáním lítost a snahu nahradit způsobenou škodu. Osobám blízkým, příslušníkům Policie ČR i lékaři se jevil jako osoba psychicky zdravá, způsobilá policejních úkonů a umístění v cele. Žádné okolnosti nenasvědčovaly tomu, že by měl být nad P. K. zvýšen dohled či prováděna nepřetržitá kontrola. Odvolací soud proto považoval za správný závěr soudu prvního stupně o tom, že nebýt nesprávného úředního postupu spočívajícího v neurčení odpovědné osoby za střežení zadrženého P. K. nejpozději v době od 19:15 hodin, podařilo by se zabránit rozhodnutí P. K. ukončit svůj život, když další kontrola měla proběhnout až ve 20:15 hodin. Zadržený tak měl dostatek času zrealizovat svůj suicidální záměr, i kdyby k nesprávnému úřednímu postupu nedošlo. Odvolací soud rovněž považoval za správnou úvahu soudu prvního stupně o tom, že nebýt nesprávného úředního postupu spočívajícího v neodebrání mikiny s integrovanou tkaničkou na stahování v kapuci, mohl zadržený P. K. sebevražedné jednání uskutečnit i prostřednictvím jiné části oděvu. Odvolací soud rovněž uzavřel, že jakkoliv bylo umístění zadrženého P. K. do cely označené jako „B209“ shledáno nesprávným úředním postupem, pak tato skutečnost v něm nemohla vyvolat rozhodnutí spáchat sebevraždu.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně v celém rozsahu dovoláním, v němž především položila otázku, zda je dána příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vzniklou škodou, pokud Policie ČR při zadržení prokazatelně poruší celou řadu zákonných i vnitřních předpisů, a dokonce ponechá zadrženému část oděvu s tkaničkou, která pak zadrženému poslouží jako škrtidlo při oběšení. V této souvislosti zdůraznila, že Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) judikuje, že osoby ve vazbě a výkonu trestu odnětí svobody jsou ve snadno ovlivnitelném postavení, a že státní orgány mají povinnost je chránit. Rovněž poukázala na závěry uvedené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3471/2009, ve kterém byl vysloven názor, že nesprávný úřední postup orgánů Policie ČR spočívající v tom, že dne 24. 11. 1993 na hraničním přechodu S. H. nebyla provedena lustrace odcizeného vozidla žalobce v pátracím systému Interpolu České republiky, zakládal odpovědnost za škodu nejen ve vztahu k odcizenému vozidlu, ale i k věcem, které by se ve vozidle nacházely.

9. Žalobkyně dále v dovolání položila otázku, zda je soud oprávněn sám si učinit závěry o tom, co, resp. jaká věc či část oděvu, může posloužit jako škrtidlo, když podle jejího názoru se jedná o otázku odbornou, na kterou je oprávněn odpovědět pouze znalec.

10. Žalobkyně rovněž v dovolání předestřela otázky [v dovolání označené písmeny b) až d)], v jakém rozsahu je Policie ČR povinna ochránit zadrženou osobu před újmou na zdraví, zda je Policie ČR povinna učinit vše pro to, aby znemožnila zadrženému sebepoškození, zda má v rámci prevence předpokládat u zadržené osoby možnost sebepoškození a zda odpovídá stát za škodu i v případě, že byl P. K. umístěn do cely, která nesplňuje formální ani materiální požadavky na celu.

11. Žalobkyně též namítala, že postupem soudu prvního stupně, který neprovedl jí navrhované důkazy, došlo k porušení jejích ústavně zaručených práv, zejména čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 95 Ústavy.

12. Žalobkyně proto navrhovala, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

13. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání namítala, že dovolání žalobkyně nesplňuje náležitosti § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., a proto by dovolání mělo být jako nepřípustné odmítnuto. Dále žalobkyně považovala námitky žalobkyně za nedůvodné a pro případ, že by dovolání nebylo jako nepřípustné odmítnuto, navrhla jeho zamítnutí.

III.
Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II odst. 2 a čl. XII zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.".

15. Dovolání (i jeho doplnění) bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení dle § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř.

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

18. Ve vztahu k žalobkyní položené otázce, zda je soud oprávněn učinit si sám závěr o tom, jaká věc či část oděvu může zadrženému posloužit jako škrtidlo, posuzované dovolání neobsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř., neboť žalobkyně náležitě nevymezila, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání.

19. Nejvyšší soud přitom ve svých rozhodnutích opakovaně uvedl, že k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř., aniž by bylo z dovolání zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13).

20. Na vyřešení v dovolání formulovaných otázek pod body b) až d) rozhodnutí odvolacího soudu výlučně nestojí, a proto nemohou založit přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. Za situace, kdy odvolací soud kvalifikoval postup policistů jako nesprávný úřední postup, by se ani odlišné vyřešení takto předestřených otázek nemohlo v poměrech žalobkyně nijak příznivěji projevit, což činí její dovolání v tomu odpovídajícím rozsahu nepřípustným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5005/2017, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018, sp. zn. IV. ÚS 667/18).

21. Dovolání je přípustné pro posouzení žalobkyní položené otázky týkající se posouzení existence příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem Policie ČR a vznikem škody. Jde o otázku,

která dosud nebyla judikaturou Nejvyššího soudu ve všech souvislostech vyřešena.

IV.
Důvodnost dovolání

22. Dovolání je rovněž důvodné.

23. Podle článku 2 odst. 1 věty prvé Úmluvy o ochraně základních práv a svobod (dále jen „Úmluva“) je právo každého na život chráněno zákonem. Tento článek Úmluvy státům ukládá nejen povinnost zabránit úmyslnému nebo protiprávnímu zbavení života, ale rovněž povinnost přijmout vhodná opatření k ochraně životů, které podléhají jejich pravomoci (srov. rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1998, ve věci Osman proti Spojenému království, stížnost č. 23452/94).

24. Podle § 29 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o policii“) před umístěním osoby do cely je policista oprávněn přesvědčit se, zda tato osoba u sebe nemá zbraň nebo jinou věc způsobilou ohrozit život anebo zdraví a takovou věc odebrat. Za tímto účelem je oprávněn provést prohlídku osoby. Je-li věcí podle věty první zdravotní pomůcka, jejíž odnětí způsobuje psychickou nebo fyzickou újmu, musí být pro odebrání zvláštní důvod.

25. Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

26. Zákon č. 82/1998 Sb. zakládá objektivní odpovědnost státu (bez ohledu na zavinění), jíž se nelze zprostit a která předpokládá dle § 5 písm. b) OdpŠk současné splnění třech předpokladů: 1) nesprávný úřední postup, 2) vznik škody a 3) příčinná souvislost mezi nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a vznikem škody. Jejich existence musí být v soudním řízení bezpečně prokázána a nepostačuje pouhý pravděpodobnostní závěr o splnění některé z nich.

27. Zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu stojí na právním závěru o neexistenci příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem a vznikem újmy na straně žalobkyně. Zjišťuje-li se v řízení o náhradu škody (újmy), zda protiprávní úkon škůdce (nesprávný úřední postup), případně právem kvalifikovaná okolnost, a vzniklá škoda na straně poškozeného jsou ve vzájemném poměru příčiny a následku, je otázka existence příčinné souvislosti otázkou skutkovou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 300/2001, nebo rozsudek ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 915/2005). Příčinná souvislost se nepředpokládá, nýbrž musí být prokázána, a v tomto směru jde tedy o otázku skutkových zjištění. Právní posouzení příčinné souvislosti pak spočívá ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být existence vztahu příčiny a následku zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou způsobilé tento vztah vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 915/2005, nebo ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006). Žalobkyně v projednávané věci ve vztahu k příčinné souvislosti nezpochybňuje skutková zjištění, na jejichž základě odvolací soud podmínku příčinné souvislosti vyloučil, nýbrž namítá, že učiněný skutkový závěr měl být posouzen po právní stránce jinak.

28. O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, tedy je-li jeho jednání a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, tudíž je-li doloženo, že nebýt protiprávního úkonu, ke škodě by nedošlo *(conditio sine qua non)*. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu

podstatnou. Je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně anebo následně, aniž se časově překrývají; v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 245/2000, nebo ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3585/2007).

29. V řadě souvisejících příčin nejsou všechny příčiny stejně významné a je třeba odlišit právně podstatné příčiny od příčin právně nepodstatných a aplikovat je na konkrétní případ. Je přitom nutno odlišit tzv. faktickou (přirozenou) kauzalitu od kauzality právní, neboť ne všechny fyzikální příčiny jsou významné z hlediska právního pojetí příčinné souvislosti. Právní kauzalita (někdy nazývaná též přičitatelnost) není neomezená a je užší než kauzalita faktická (TICHÝ, L., HRÁDEK, J.: Deliktní právo, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017, s. 140, bod 245). Řešení je třeba hledat v teorii adekvátnosti kauzálního nexu. Jejím základním rysem a účelem je vyloučit netypické škody, které mohly vzniknout v důsledku náhodných okolností a v důsledku nepředvídatelných jevů. Škůdci nelze přičítat následky, se kterými objektivně nebylo možno počítat. Adekvátnost kauzality je třeba posoudit *ex ante* z hlediska škůdce – jaké okolnosti bylo možno z hlediska optimálního pozorovatele v postavení škůdce rozpoznat.

30. Teorie adekvátnosti kausálního nexu vychází z toho, že smyslem subjektivní odpovědnosti za škodu je nařídit náhradu škody tam, kde škůdce škodu způsobil, ačkoli mu lze vytknout, že ji způsobit nemusel, že mohl jednat jinak. Tato odpovědnost tedy předpokládá, že vůbec bylo v lidských silách předvídat, že předmětné jednání bude mít za následek danou škodu. Základním kritériem, ze kterého vychází teorie adekvátnosti, je tedy předvídatelnost škodního následku. Tím se velice podobá dalšímu předpokladu subjektivní odpovědnosti za škodu, a to kritériu zavinění, přesněji její nedbalostní formě. Odlišují se jen subjektem, podle kterého se předvídatelnost následku poměřuje. V případě zavinění je jím sám (typizovaný) jednající subjekt, zatímco při zjišťování adekvátnosti příčinné souvislosti je kritériem hypotetický zkušený (tzv. optimální) pozorovatel, tedy myšlená osoba, která zahrnuje veškerou zkušenost své doby. Tento optimální pozorovatel tak personifikuje znalosti a zkušenost své doby. Je zřejmé, že co je předvídatelné pro konkrétní subjekt, musí být předvídatelné i pro tzv. optimálního pozorovatele (srov. nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05). Příčinná souvislost jako jeden z nezbytných předpokladů odpovědnosti za škodu je tedy dána tehdy, je-li škoda podle obvyklého (přirozeného) chodu věcí i obecné zkušenosti, respektive poznatků adekvátním následkem protiprávního úkonu či škodní události (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1222/2012, nebo ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3285/2015).

31. V režimu zák. č. 82/1998 Sb. se o vztah příčinné souvislosti jedná, vznikla-li újma následkem nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, tedy je-li nezákonné rozhodnutí či nesprávný úřední postup a újma ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je-li doloženo, že nebýt nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu, k újmě by nedošlo. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost státu za škodu nenastává; příčinou újmy může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu podstatnou. Je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně, anebo následně, aniž se časově překrývají; v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku újmy natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta postupně případně příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. Na druhé straně řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi nezákonným

rozhodnutím či nesprávným úředním postupem a vzniklou újmou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na nezákonném rozhodnutí či nesprávném úředním postupu nezávislá skutečnost, která je pro vznik újmy rozhodující. Teoreticky lze uvažovat i o tom, že příčinná souvislost je přerušena v případech, kdy bezprostřední příčinou újmy je skutečnost, která je již sama následkem, za nějž stát odpovídá z jiného právního důvodu. Důležité je zde především pochopení charakteru újmy, jak je uplatňována poškozeným, neboť v souvislosti s nezákonným rozhodnutím i s nesprávným úředním postupem může být spojováno více dílčích nároků odlišného charakteru, které mají svůj samostatný skutkový a potažmo i právní základ a vykazují značné odlišnosti. Povaha každého jednoho uplatněného nároku pak musí být pečlivě zkoumána právě z hlediska příčinného vztahu, tj. zda je skutečně přímým důsledkem nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu. Nutno doplnit, že byla-li příčinou vzniku újmy jiná skutečnost, než protiprávní jednání škůdce, odpovědnost za újmu nenastává; příčinou újmy může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by škodný následek nevznikl. Řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou újmou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá, skutečnost, která je pro vznik újmy rozhodující. Příčinná souvislost je přerušena např. v těch případech, kdy bezprostřední příčinou újmy je skutečnost, která je již sama následkem, za nějž škůdce odpovídá z jiného právního důvodu, nebo tehdy, je-li vznik újmy vyvolán bezprostředně okolností, která nemá věcný vztah k počínání škůdce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1437/2006).

32. Bylo již vyloženo, že stát odpovídá za škodu při současném splnění tří předpokladů, a to existence nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu státního orgánu, vzniku škody či nemajetkové újmy a příčinné souvislosti mezi vydáním nezákonného rozhodnutí či nesprávným úředním postupem a vznikem škody či nemajetkové újmy. Soudy obecně aplikovaná teorie adekvátní příčinné souvislosti je v některých případech – a nejinak tomu bude i v poměrech právě projednávané věci – doplněna tzv. teorií ochranného účelu normy. Jde o institut stojící na hranici mezi protiprávností (nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím) a kauzálním nexem, který vymezuje rozsah odpovědnosti škůdce za újmu. Nejde však o nástroj pro vymezení konkrétního rozsahu náhrady újmy, kterou je škůdce povinen uhradit. Ochranný účel normy pouze stanovuje, kterým poškozeným a na jakých jejich porušených právech má škůdce újmu nahradit. Právo na zdraví a život je absolutním právem, na jehož ochranu se bezpochyby vztahuje institut ochranné normy a jejího ochranného účelu. Ochrannou normou se přitom rozumí každá právní norma, která má sloužit k ochraně zájmů určité osoby. Těmito normami jsou i bezpochyby odvolacím soudem aplikované předpisy určené ke zvýšené ochraně osob, jejichž osobní svoboda byla v souvislosti s jejich zadržením omezena.

33. Na základě zjištěného skutkového stavu, jehož správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), je nutno uzavřít, že bezprostřední příčinou vzniku škody bylo vlastní (volní) rozhodnutí P. K. spáchat sebevraždu. Bylo prokázáno, že zadržený P. K. byl zdráv, nikdy v minulosti se neléčil na psychiatrii, nebral léky ani drogy, nepil alkohol, plánoval budoucnost. Zasahující policisté byli uznáni vinnými ze spáchání kázeňského přestupku tím, že z nedbalosti v průběhu realizace trestní věci po zadržení podezřelého P. K. 1) při osobní prohlídce a před jeho umístěním do cely mu neodebrali mikinu s integrovanou (pevně všitou) tkaničkou na stahování v kapuci, 2) neurčili odpovědnou osobu za střežení zadrženého nejpozději v době od 19:15 hodin a 3) umístili zadrženého do cely označené jako „B209“. Na základě těchto zjištění odvolací soud dospěl k závěru, že na straně žalované došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věty první OdpŠk spočívajícího v porušení § 29 odst. 1 zákona o policii, čl. 16 odst. 2 a 4 závazného pokynu, čl. 10 odst. 2 závazného pokynu a Pokynu ředitele Obvodního ředitelství policie Praha II č. 144/2012. Je nutno zdůraznit, že sebevražedný záměr, tedy rozhodnutí P. K. spáchat sebevraždu, byl bezprostřední příčinou jeho úmrtí, bez něhož by ke vzniku újmy nedošlo. K dokonání sebevražedného úmyslu P. K. však došlo po jeho zadržení policisty, kteří, v rozporu s výše citovanými právními předpisy, zadrženému P. K. neodebrali mikinu s tkaničkou, čímž došlo k jednoznačnému porušení norem

sloužících k ochraně života a zdraví zadržených osob.

34. Podle rozsudku ESLP ze dne 16. 2. 2012, ve věci Eremiášová a Pechová proti České republice, stížnost č. 23944/04, povinnost chránit zdraví a pohodu zadržených osob v sobě jednoznačně zahrnuje povinnost přijmout přiměřená opatření k ochraně těchto osob před sebepoškozením. V řízení bylo prokázáno, že policisté právě opatření přijatá k ochraně zdraví a života zadrženého P. K. porušili, odvolací soud však bez provedení jakéhokoliv dalšího dokazování dospěl k závěru, že zadržený P. K. mohl dokonat svůj sebevražedný čin i prostřednictvím jiné části svého oděvu či dokonce jiným způsobem. Pokud v daném případě došlo k nesprávnému úřednímu postupu policistů spočívajícím v porušení ochranné normy přijaté k ochraně života a zdraví zadržených osob, pak v případě, že v navazujícím řízení nebude žalovanou spolehlivě prokázáno, že by zadržený P. K. spáchal sebevraždu i přes dodržení citovaných povinností policistů (odebrání mikiny a provádění kontrol ve stanovených časových intervalech), bude podmínka naplnění příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem policistů a vzniklou škodou dána. Řečeno jinak: porušení ochranného účelu normy ze strany škůdce zpravidla předpokládá existenci příčinné souvislosti i navazující vznik jeho odpovědnosti za škodu či újmu tehdy, spočívá-li škoda (újma) v porušení toho právem chráněného zájmu, k jehož ochraně byla daná norma přijata. Je pak na škůdci, aby závěr o předpokládané existenci příčinné souvislosti vyvrátil prokázáním takové (jiné) skutečnosti, která je způsobilá vést k přetržení příčinné souvislosti. Úvaha odvolacího soudu o tom, že neodebrání mikiny poškozenému nemohlo a priori představovat jednu z rozhodujících příčin přičitatelných žalované z hlediska smrti P. K., pomíjející již zmíněnou teorii ochranného účelu normy, je proto nesprávná. Pro takto formulovaný kategorický závěr totiž neměl odvolací soud dostatek skutkových zjištění, když jím učiněné právní úvahy nejsou, jak bude vyloženo i dále, podloženy odpovídajícími výsledky provedeného dokazování.

35. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. zkoumal, zda nebylo řízení postiženo vadami namítanými žalobkyní, a to neprovedení veškerých jí navrhovaných důkazů, čímž měla být žalobkyně zkrácena na jejích ústavně zaručených právech. Nejvyšší soud připomíná, že soudy nemají povinnosti provést všechny důkazy, které účastník řízení navrhne, pokud jejich neprovedení odůvodní (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4265/2014, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 9. 3. 2015, sp. zn. II. ÚS 1529/15, nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94), což odvolací soud v posuzované věci učinil.

36. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, a to včetně navazujícího výroku o nákladech řízení. Protože se důvody pro zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud podle ustanovení § 243e odst. 2 o. s. ř. i jej a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

37. V dalším řízení soud prvního stupně znovu posoudí otázku příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem žalované a vzniklou újmou. K úplnému vyřešení této otázky bude třeba postavit najisto, zda pokud by nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu policistů, mohl P. K. spáchat sebevraždu jinou součástí oděvu či jiným způsobem, a to s ohledem na celu, ve které byl umístěn, přičemž je na žalované, aby k této jí tvrzené skutečnosti doplnila po případném poučení ze strany soudu podle § 118 odst. 1 a 3 o. s. ř. odpovídající tvrzení a označila k jejich prokázání důkazy. Odvolací soud rovněž vyřeší související odbornou otázku spočívající v určení časového intervalu, který by zemřelý P. K. potřeboval k dokonání sebevraždy jiným předmětem, než pomocí neodňaté mikiny. Po takto doplněném dokazování soud prvního stupně znovu a ve všech souvislostech zhodnotí existenci příčinné souvislosti, a to ve vztahu ke každému dílčímu nároku uplatněnému žalobou. Soud prvního stupně se taktéž bude podrobněji zabývat otázkou vztahu žalobkyně a P. K., tedy vznikem tvrzené újmy a s tím související otázkou aktivní věcné legitimace žalobkyně k vedení

sporu, jimiž se při striktní vázanosti dovolacího soudu uplatněnými dovolacími důvody a jejich obsahovým vymezením (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) nemohl Nejvyšší soud v tomto řízení zabývat.

38. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozsudku vyslovenými.